

Aspekty prawne związane z ochroną wilka

REGIONALNA DYREKCJA OCHRONY ŚRODOWISKA W SZCZECINIE
ul. Teofila Firlika 20, 71-637 Szczecin

REGIONALNA
DYREKCJA
OCHRONY
ŚRODOWISKA
W SZCZECINIE

Świdwin, 21.11.2024 r.

Fot. C. Korkosz, zmodyfikowane

OCHRONA WILKA

Ustalenia międzynarodowe:

- Konwencja Waszyngtońska, CITES (1973)
- Konwencja Berneńska (1979)

Prawo europejskie:

- Dyrektywa Siedliskowa (1992)
- rozporządzenie Rady ws. ochrony gatunków dzikiej fauny i flory w drodze regulacji handlu nimi (1996)

Prawo polskie:

- ustawa o ochronie przyrody (2004)
- rozporządzenie MŚ ws. ochrony gatunkowej zwierząt (2016)
– załącznik 1 (ochrona ścisła)

Wilk objęty jest w Polsce ochroną gatunkową na terenie całego kraju od 1998 r.

Spełniamy wymagania EMAS – zarządzamy urzędem efektywnie, oszczędnie i prośrodowiskowo

REGIONALNA
DYREKCJA
OCHRONY
ŚRODOWISKA
W SZCZECINIE

EMAS
Zweryfikowany system
zarządzania
środowiskowego
nr. 2.22.005-14

Zgłaszanie szkód

**Regionalna Dyrekcja
Ochrony Środowiska w Szczecinie**

O RDOŚ

Co robimy

Załatw sprawę

Aktualności

Kontakt

REGIONALNA
DYREKCJA
OCHRONY
ŚRODOWISKA
W SZCZECINIE

 22 892 km² Powierzchnia województwa

 36,8% Powierzchnia lasów

 6,7% Powierzchnia użytków zielonych

 8,5% Powierzchnia terenów bagiennych oraz wód

**Regionalna Dyrekcja Ochrony
Środowiska w Szczecinie**

ul. Teofila Firlika 20, 71-637

Szczecin **tel.: 91 43-05-200**

**Wydział Spraw Terenowych
w Złocieniu**

ul. Dworcowa 13, 78-520

Złocieniec **tel.: 94 36-70-920**

Wzór wniosku do pobrania pod adresem:
<https://www.gov.pl/web/rdos-szczecin>

Spełniamy wymagania EMAS – zarządzamy urzędem efektywnie, oszczędnie i prośrodowiskowo

REGIONALNA
DYREKCJA
OCHRONY
ŚRODOWISKA
W SZCZECINIE

EMAS
Zweryfikowany system
zarządzania
środowiskowego
nr. 2.32.005-14

WNIOSKOWANIE O ODSZKODOWANIE

- złożenie wniosku (przez poszkodowanego) **niezwłocznie** po stwierdzeniu szkody
- co do zasady wnioski składany pisemnie, w przypadku szkód wyrządzonych w odniesieniu m.in. do zwierząt – również drogą telefoniczną

Pomocne przy ubieganiu się o odszkodowanie jest **staranne zabezpieczenie miejsca zdarzenia:**

- Dokładne przykrycie zwłok zabitych zwierząt, aby uniemożliwić żerowanie psów, kruków, lisów itp;
- Zabezpieczenie śladów drapieżników;
- Fotografie w dużej rozdzielczości z przyłożoną miarą (wszelkie ślady wskazujące na sprawcę ataku);

Przenoszenie zabitych zwierząt i zdeptywanie terenu może doprowadzić do zatarcia śladów, a w konsekwencji do nieuznania szkody jako spowodowanej przez wilki!

WYPŁATA ODSZKODOWAŃ

Odszkodowanie za szkodę wyrządzoną w odniesieniu do zwierząt jest sumą:

- ceny rynkowej zabitego, padłego w wyniku odniesionych ran lub uśmierconego zwierzęcia (cena na dzień oględzin);
- kosztów utylizacji padliny i jej transportu do najbliższego przedsiębiorstwa zajmującego się utylizacją padliny;
- kosztu wizyty lekarza weterynarii;
- kosztów leczenia okaleczonych zwierząt i wartości produktów leczniczych;

ODPOWIEDZIALNOŚĆ SKARBU PAŃSTWA NIE OBEJMUJE UTRACONYCH KORZYŚCI

Rozporządzenie Ministra Środowiska
z dnia 8 lutego 2018 r. w sprawie szacowania szkód
wyrządzonych przez niektóre gatunki zwierząt objęte ochroną
gatunkową

Spełniamy wymagania EMAS – zarządzamy urzędem efektywnie, oszczędnie i prośrodowiskowo

REGIONALNA
DYREKCJA
OCHRONY
ŚRODOWISKA
W SZCZECINIE

EMAS
Zweryfikowany system
zarządzania
środowiskowego
nr. 2.32.005-14

ODMOWA WYPŁATY

Odszkodowanie za szkody wyrządzone przez wilki **nie przysługuje**:

- osobom, którym przydzielono grunty Skarbu Państwa;
- jeżeli poszkodowany nie wyraził zgody na współpracę z RDOŚ lub dyrektorem PN na budowę urządzeń lub wykonanie zabiegów zapobiegających szkodom;
- za szkody:
 - nieprzekraczające w ciągu roku wartości 100 kg żyta/ha uprawy
 - powstałe w mieniu Skarbu Państwa, z wyłączeniem mienia oddanego do gospodarczego korzystania na podstawie KC
 - wyrządzone przez wilki w pogłowie zwierząt gospodarskich pozostawionych, w okresie od zachodu do wschodu słońca, bez bezpośredniej opieki

OBOWIĄZKI WŁAŚCICIELA

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 28 września 2015 r.
(sygn. akt K 20/14):

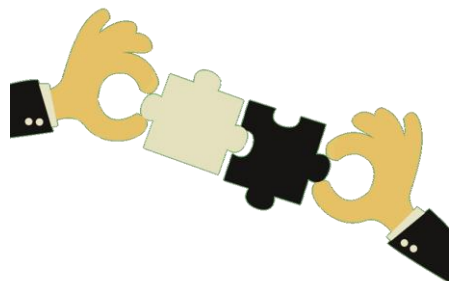
*„Obowiązkiem właściciela jest dbałość o swój majątek
i podejmowanie starań w celu jego ochrony.*

*Właściciel lub użytkownik mienia przewidując możliwość
wyrządzenia szkody przez zwierzęta objęte ochroną gatunkową,
w pierwszej kolejności sam powinien podjąć stosowne czynności,
zmierzące do uniknięcia szkody lub zminimalizowania jej rozmiarów.,,*

WSPÓŁDZIAŁANIE z RDOŚ

pomoc merytoryczna
dla poszkodowanego

pomoc materialna)

w przypadku pomocy
materialnej konieczne
jest zawarcie umowy
cywilnoprawnej

ZALECANE METODY OCHRONY ZWIERZĄT HODOWLANYCH

- Ogrodzenia siatkowe
- Ogrodzenia elektryczne
- Psy pasterskie
- Fladry

**Jednoczesne stosowanie kilku metod
gwarantuje lepszą ochronę.**

Poradnik ochrony zwierząt hodowlanych przed wilkami:
<https://www.polskiwilk.org.pl/publikacje>

Spełniamy wymagania EMAS – zarządzamy urzędem efektywnie, oszczędnie i prośrodowiskowo

Analiza zachowań wilków pod kątem bezpieczeństwa ludzi

- Faktyczne zachowanie zachowania wilków
- Wyobrażenia ludzi na temat zachowań wilków (osobisty osąd)

Za bezpieczeństwo mieszkańców, zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym oraz ustawą z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym, odpowiadają samorzady.

To te organy są zobowiązane do monitorowania sytuacji i w razie zagrożenia podejmowania odpowiednich czynności, w tym – jeśli zajdzie taka potrzeba – występowania do rdoś i GDOŚ o zezwolenia na takie czynności jak płoszenie wilków czy ich eliminację w sytuacjach najbardziej konfliktowych.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA ŚRODOWISKA z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz.U. 2022 poz. 2380)

umyślne płoszenie
i niepokojenie

REGIONALNA
DYREKCJA
OCHRONY
ŚRODOWISKA
W SZCZECINIE

umyślne zabijanie

GENERALNA
DYREKCJA
OCHRONY
ŚRODOWISKA

czynność zakazana
na obszarze **parku narodowego**

Ministerstwo
Klimatu i Środowiska

REGIONALNA
DYREKCJA
OCHRONY
ŚRODOWISKA
W SZCZECINIE

Procedura postępowania w sytuacjach konfliktowych człowiek-wilk

opracowane na podstawie: „Nowak S., Mysłajek R. W., Okarma H., Śmietana W., 2005, Analiza dotychczasowych rodzajów i rozmiaru szkód wyrządzanych przez wilki oraz stosowanie metod rozwiązywania sytuacji konfliktowych, Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków”)

Miejsce bezpośrednich obserwacji wilków	Wygląd i zachowanie wilka	Zalecane działania
W pobliżu (< 1 km) lub w obrębie dużego kompleksu leśnego lub na terenie z przewagą obszarów leśnych, również sporadycznie w pobliżu zabudowań na tych terenach	Osobnik niesprawiający wrażenia chorego, oddala się od człowieka	Sytuacja normalna, nie jest potrzebna interwencja
Dowolne	Osobnik nie sprawia wrażenia chorego, nie ucieka przed jadącym pojazdem, np. biegnie obok	Sytuacja normalna, nie jest potrzebna interwencja
W obszarze zabudowanym, nawet w mieście	Osobnik zdrowy, sprawia wrażenie przestraszonego (podwinięty ogon), zabłąkanego. Obserwacje zdjęcia i filmy), nawet wielokrotne, dotyczą tego samego dnia, maksymalnie dwóch dni	Osobnik podczas dyspersji, zabłąkał się do miasta (np. siedł wzdłuż rzeki). Wójt podejmuje działania w celu umożliwienia opuszczenia gminy przez zwierzę. Jeśli jest taka konieczność odławia i wywozi zwierzę do najbliższego kompleksu leśnego (przez podmioty upoważnione przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska na podstawie art. 52 ust. 2 pkt. 3 uop).

dowolne	Osobnik z wyraźnymi oznakami choroby (np. uszkodzenia ciała), ewentualnie z podejrzeniem wścieklizny, nie oddala się od ludzi, a nawet podchodzi na niedużą odległość, jest agresywny.	Sytuacja wymagająca uwagi. Rekomendowane jest wykonanie dokumentacji fotograficznej/filmowej zachowania, i przesłanie do eksperta, który potwierdza przynależność gatunkową oraz doradzi w trakcie podejmowania decyzji. W przypadku konieczności uśmiercenia zwierzęcia wójt występuje z wnioskiem o stosowne zezwolenie do Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (GDOŚ) lub Ministra Środowiska (gdy zdarzenie ma miejsce na terenie parku narodowego) – w przypadkach nagłych może to być decyzja ustna. Po uśmierceniu należy zwierzę zważyć i wykonać szczegółową dokumentację fotograficzną, następnie przeprowadzić badanie w kierunku wścieklizny, a jeśli wynik jest negatywny, umożliwić właściwym, zainteresowanym podmiotom przeprowadzenie szczegółowej sekcji zwierzęcia dla ustalenia przyczyn nietypowego zachowania (w tym np. pobranie próby do analiz genetycznych).

dowolne	Osobnik bez oznak choroby, przez dłuższy czas (kilka tygodni) regularnie widywany w pobliżu budynków mieszkalnych, nie atakuje zwierząt gospodarskich ale zbliża się do ludzi i wzbudza niepokój mieszkańców	Sytuacja wymagająca uwagi (pilnej) Rekomendowane przeprowadzenie inspekcji terenowej, instalacja wideopułapek i przygotowanie raportu w terminie do trzech dni. a) W sytuacji zagrożenia życia lub zdrowia ludzkiego wójt składa wniosek do GDOŚ o wydanie zezwolenia na odstępstwo od zakazu zabijania, b) w przypadku braku zagrożenia życia lub zdrowia ludzkiego, wójt składa wniosek do RDOŚ o odstępstwo od zakazu umyślnego płoszenia (np. przy użyciu broni z amunicją kulową lub innych środków) lub odłów (pozostawienie w niewoli albo też oznakowanie nadajnikiem GPS/GSM i przesiedlenie do najbliższego dużego kompleksu leśnego). Zarówno odłowiony osobnik jak i odstrzelony powinien zostać poddany badaniom weterynaryjnym, powinna zostać wykonana dokumentacja fotograficzna, pomiar wagi i parametrów ciała oraz powinny zostać pobrane próby do badań genetycznych (przez właściwy podmiot prowadzący takie badania). Analogiczna procedura na terenie parku narodowego prowadzona jest przez dyrektora parku.

źródło: <https://www.gov.pl/web/gdos/jak-odpowiednio-reagowac-na-incydenty-z-udzialem-wilkow-informacja-dla-gmin>

Zachowania wilków oraz ocena powstałego ryzyka dla bezpieczeństwa ludzi wraz z zalecanymi działaniami. (wg IUCN)

Zachowanie	Ocena	Zalecane działania
Wilk przechodzi blisko zabudowań w nocy.	Nie ma zagrożenia.	Nie ma potrzeby podejmowania działań.
Wilk przechodzi w zasięgu wzroku od zabudowań podczas dnia	Nie ma zagrożenia.	Nie ma potrzeby podejmowania działań.
Wilk nie ucieka natychmiast po zobaczeniu ludzi lub pojazdów. Zatrzymuje się i przygląda.	Nie ma zagrożenia	Nie ma potrzeby podejmowania działań.
Wilk jest wielokrotnie widywany przez dłuższy czas (kilka tygodni) w odległości mniejszej niż 30 m od zamieszkałych domów.	Wymaga uwagi. Możliwość wystąpienia silnej habituacji albo uwarunkowania pokarmowego	Wnikliwa analiza sytuacji i przyczyn. Poszukać atraktantów (np. resztek pokarmu) i usunąć je. Rozważyć użycie środków zniechęcających do korzystania z resztek pokarmu.

Zachowanie	Ocena	Zalecane działania
Wilki wielokrotnie pozwalają ludziom na podchodzenie do siebie na odległość około 30 m i mniej.	Wymaga szczególnej uwagi. Wskazuje na silną habituację. Możliwe uwarunkowanie pokarmowe.	Wnikliwa analiza sytuacji i przyczyn! Rozważyć użycie środków odstraszających (kule gumowe i pociski hukowe) oraz zniechęcających do korzystania z resztek pokarmu.
Wilki wielokrotnie podchodzą do ludzi na odległość mniejszą niż 30 m. Przejawia zainteresowanie ludźmi.	Wymaga szczególnej uwagi, sytuacja niebezpieczna. Uwarunkowanie pokarmowe i silna habituacja, może prowadzić do rozwoju zachowań zuchwałych! Istnieje ryzyko zranienia.	Wnikliwa analiza sytuacji i przyczyn! Należy szybko wdrożyć działania odstraszające (kule gumowe i pociski hukowe) Jeśli działania odstraszające są nieskuteczne – usunięcie wilka. Likwidacja przyczyn!
Wilki zaatakowały lub zraniły człowieka nie będąc sprowokowanymi.	Sytuacja skrajnie niebezpieczna	Usunięcie wilka (odłów lub odstrzał). Wnikliwa analiza przyczyn i ich likwidacja!

ODSTĘPSTWA – DLA KOGO

Możliwość uzyskania w stosunku do wilka zezwolenia na odstępstwo od zakazów np. płoszenia i niepokojenia, a nawet umyślnego zabijania

zezwolenia wydawane są wyłącznie na wnioski podmiotu zainteresowanego uzyskaniem odstępstwa, np.:

osoby narażonej
na poważne szkody,
lub niebezpieczeństwo

gminy,
gdy zagrożenie dotyczy
większej liczby gospodarstw
(art.7 ust. 1 pkt 1 i 14 ustawy
z dnia 8 marca 1990 r.
o samorządzie gminnym)

ADEKWATNIE DO SKALI

Wilki zaatakowały
zwierzęta gospodarskie
po raz pierwszy lub
ataki są **sporadyczne**

wniosek o
odszkodowanie

ustalenie z RDOŚ
właściwych
zabezpieczeń
lub poprawa
zabezpieczeń
(samodzielnie
lub w ramach
współdziałania)

Jeśli ataki wilków powtarzają się, a powyższe działania okazują się niewystarczające można rozważyć złożenie wniosku do GDOŚ o wydanie zezwolenia na umyślne zabijanie wilków wyrządzających szkody

ADEKWATNIE DO SKALI

Wilk nie stwarza zagrożenia,
ale budzi niepokój mieszkańców

wójt/burmistrz/prezydent miasta składa wniosek o:

odstępstwo od zakazu
umyślnego płoszenia

odłów i transport
do najbliższego dużego
kompleksu leśnego

W przypadku odłovu i transportu warto
przeprowadzić badania weterynaryjne i pobrać
materiał do badań genetycznych!

ADEKWATNIE DO SKALI

Wilk stwarza realne,
udokumentowane zagrożenie

wójt/burmistrz/prezydent miasta składa wniosek o:

odstępstwo od zakazu
umyślnego zabijania

po uśmierceniu wykonać
szczegółową dokumentację
fotograficzną oraz badanie
w kierunku wścieklizny

jeśli wynik jest negatywny, umożliwić właściwym zainteresowanym podmiotom przeprowadzenie szczegółowej sekcji zwierzęcia

DECYZJA USTNA

– art. 14 § 2 KPA

Kiedy? – wyłącznie w sytuacjach nagłych, wymagających natychmiastowej interwencji, tj. zagrożających życiu bądź zdrowiu ludzi lub zwierząt, kiedy obiektywnie wniosek nie może być załatwiony w formie pisemnej.

nr tel. 669-660-648

wyłącznie w sprawach nagłych, wymagających wydania ustnego zezwolenia Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska z zakresu odstępstw od zakazów właściwych dla ochrony gatunkowej.

WŁASNE INICJATYWY

Doprowadzenie do śmierci zwierzęcia

objętego ochroną ścisłą bez zezwolenia Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (Ministra Środowiska na terenie PN) lub wbrew jego warunkom, w zależności od wpływu tego czynu na populację gatunku jest:

- a) wykroczeniem**, za które grozi kara aresztu lub grzywny (art. 131 pkt 14 uop) lub
- b) przestępstwem**, za które grozi kara pozbawienia wolności do lat 5 (art. 181 Kk).

Dziękuję za uwagę

REGIONALNA
DYREKCYJA
OCHRONY
ŚRODOWISKA
W SZCZECINIE

Fot. C. Korkosz, zmodyfikowane